

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 562/2023-38

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára (sudca spravodajca) a sudcov Ivana Fiačana a Ľuboša Szigetiho v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDACTED], zastúpenej JUDr. Jozefom Göblom, advokátom, Pytliacka 15, Košice, proti postupu Mestského súdu Košice (predtým Okresný súd Košice-okolie) v konaní vedenom pod sp. zn. K3-11C/958/1992 takto

rozhodol:

1. Postupom Mestského súdu Košice v konaní vedenom pod sp. zn. K3-11C/958/1992 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.
2. Mestskému súdu Košice **prikazuje**, aby v konaní sp. zn. K3-11C/958/1992 konal bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľke **priznáva** finančné zadostučinenie **20 000 eur**, ktoré **je** jej Mestský súd Košice **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Mestský súd Košice **je povinný** nahradiť trovy právneho zastúpenia **530,86 eur** na účet právneho zástupcu sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

Odôvodnenie:

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 10. júla 2023 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom mestského súdu (predtým okresný súd) v konaní vedenom v súčasnosti pod sp. zn. K3-11C/958/1992.
2. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka je navrhovateľkou v napadnutom konaní o náhradu za zbúrané hospodárske budovy v sume 182 929,74 eur (reštitučný nárok, pozn.). Tvrdí, že v napadnutom konaní dochádza k porušovaniu jej označeného základného práva s poukazom

na skutočnosť, že dosiaľ (po 31 rokoch) nie je o jej nároku meritórne rozhodnuté. Uvádza, že napadnuté konanie bolo prerušené v súvislosti s konaním vedeným pred Krajským súdom v Bratislave pod sp. zn. 1S/26/2016, ktorého predmetom bolo preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovaného (Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky) č. 2985/2015-420 z 9. decembra 2015. Označené rozhodnutie správneho orgánu konštatovalo, že na sporné nehnuteľnosti (náhrada za ne je predmetom napadnutého konania, pozn.) sa nevzťahuje zákon č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov. Sťažovateľka v tejto súvislosti dáva do pozornosti, že predmetné konanie o preskúmanie zákonnosti žalovaného, kvôli ktorému bolo prerušené napadnuté konanie, bolo právoplatne skončené rozsudkom Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 1S/26/2016 zo 14. novembra 2020. Napriek odpadnutiu prekážky je podľa názoru sťažovateľky mestský súd v napadnutom konaní bezdôvodne nečinný.

3. Vychádzajúc z uvedeného, sťažovateľka je toho názoru, že mestský súd v napadnutom konaní porušuje jej označené právo, preto navrhuje, aby ústavný súd po prijatí jej sťažnosti na ďalšie konanie nálezom rozhodol, že jej označené právo bolo postupom mestského súdu v napadnutom konaní porušené, prikázal mestskému súdu v napadnutom konaní konať bez zbytočných prietahov, priznal jej finančné zadost'učinenie v sume 62 000 eur a náhradu trov konania.

4. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľky predbežne prerokoval a uznesením č. k. II. ÚS 562/2023-23 z 5. decembra 2023 sťažnosť prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu.

II.

Vyjadrenie mestského súdu a replika sťažovateľky

II.1. Vyjadrenie mestského súdu:

5. Mestský súd vo svojom vyjadrení sp. zn. 1SprV/1067/2023 z 21. decembra 2023, poskytol stručnú chronológiu úkonov súdu v napadnutom konaní, na základe ktorej konštatoval, že „*súd v celom priebehu konania nepostupoval vo veci plynulo (pojednávania nariaďoval s dlhým časovým odstupom, niekedy aj po niekoľkých rokoch), efektívne (dva rozsudky súdu boli odvolacím súdom zrušené) a sústredene (po desiatich rokoch od začatia konania súd nemal vyriešenú otázku aktívnej a pasívnej legitímácie a pod.). V dôsledku takéhoto postupu súdu došlo k prirodzeným úmrtiam účastníkov konania, ktoré si vyžiadali príslušné procesné rozhodnutia, ktoré boli na úkor relevantných krokov - úkonov súdu smerujúcich k odstráneniu právnej neistoty strán sporu.*“. V závere svojho vyjadrenia konštatoval dôvodnosť podanej sťažnosti a vyjadril súhlas s upustením od ústneho pojednávania vo veci.

II.2. Replika sťažovateľky:

6. Sťažovateľka vo svojej replike doručenej 5. januára 2024 v podstatnom zotrvala na dôvodnosti podanej ústavnej sťažnosti, ktorú konštatoval aj mestský súd, a vyjadrila súhlas s upustením od ústneho pojednávania vo veci.

7. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou, so stanoviskami účastníkov konania, ako aj s obsahom spisu dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

8. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

9. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov (i práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote) je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04, IV. ÚS 365/04).

10. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietáhom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií ústavný súd posudzoval aj ústavnú sťažnosť sťažovateľky.

11. Ústavný súd v okolnostiach posudzovanej veci nepovažoval skutočnosť, že napadnuté konanie bolo v čase doručenia ústavnej sťažnosti, ako aj počas tohto konania prerušené, za relevantnú, a to z dôvodu, že ide o extrémne, ničím neospravedliteľné dlhé konanie hraničiace s odňatím prístupu k súdu.

12. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitosť veci, ústavný súd po preskúmaní žaloby sťažovateľky konštatuje, že ide o reštitučný nárok na náhradu za zbúrané hospodárske budovy v sume 182 929,74 eur. Vychádzajúc z uvedeného, konštatuje, že v okolnostiach veci šlo o štandardný návrh, preto nedospel k záveru, že by vec vykazovala právnu alebo faktickú zložitosť, hoci potreba vykonania znaleckého dokazovania bola evidentná už od podania návrhu.

13. Súčasťou prvého kritéria je aj predmet konania, ktorým je reštitučný nárok. Ústavný súd v súvislosti s povahou konania pripomína, že reštitučné zákony vo všeobecnosti predstavujú právnu úpravu zmiernenia majetkových a iných krívd, ku ktorým došlo v období rokov 1948 – 1989 v oblasti občiansko-právnych a administratívno-právnych vzťahov. Uplatnenie reštitučných predpisov má za cieľ obnoviť oprávneným osobám ich pôvodné vlastnícke vzťahy, prípadne poskytnúť náhradný pozemok alebo finančnú náhradu (m. m. II. ÚS 7/2014).

14. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd konštatuje, že napadnuté konanie si vyžadovalo mimoriadnu starostlivosť a pozornosť súdu, ktorá mala viesť k efektívnemu a rýchlemu postupu v konaní.

15. Pri skúmaní kritéria správania sťažovateľky v napadnutom konaní ústavný súd nezistil takú okolnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jej ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v napadnutom konaní k zbytočným priet'ahom.

16. Napokon ústavný súd hodnotil postup mestského súdu z hľadiska existencie zbytočných priet'ahov v napadnutom konaní.

17. Napadnuté konanie začalo v roku 1992. Samotný fakt, že napadnuté konanie nie je dosiaľ právoplatne skončené, predstavuje bezprecedentné zlyhanie súdnej ochrany a je dostatočným základom pre vyslovenie porušenia označeného práva sťažovateľky.

18. Prihliadajúc na doterajšiu dĺžku napadnutého konania, ústavný súd už nepovažoval za nevyhnutné hodnotiť jednotlivé úkony mestského (predtým okresného, pozn.) súdu a jeho procesný postup. Na účely svojho rozhodnutia sa obmedzil len na poukázanie na niektoré nedostatky v jeho postupe, ktoré mali za následok doterajšiu zjavne neprimeranú dĺžku napadnutého konania. Nemožno akceptovať, že k nariad'ovaniu pojednávanií dochádzalo opakovane s niekoľkoročnými odstupmi (v rokoch 1993 až 1995, 1997 až 1999, 2001 až 2004, 2015 až 2017). Rovnako je neprípustné, že okresný súd prvýkrát rozhodol vo veci samej po 7 rokoch (v roku 1999) a aj to len medzitýmny rozsudkom, ktorý bol obratom (približne mesiac od predloženia, pozn.) odvolacím súdom zrušený. Ďalším zlyhaním konajúceho súdu bola skutočnosť, že k nariadeniu znaleckého dokazovania pristúpil po 16 rokoch konania, pričom jeho potreba bola zjavná od začiatku konania. Okresný súd vydal v poradí druhý rozsudok vo veci samej po 19 rokoch konania, ktorý bol odvolacím súdom opätovne zrušený v roku 2013. V septembri 2017 prerušil napadnuté konanie do skončenia súvisiacej správnej veci, ktorá bola právoplatne skončená vo februári 2021, čím odpadla prekážka ďalšieho postupu v napadnutom konaní. Následne opätovne prerušil konanie (ďalšie konanie o správnej žalobe, pozn.), a to uznesením zo 4. októbra 2021. Od toho času až do vydania tohto nálezu napadnuté konanie bolo prerušené.

19. Ústavný súd, vychádzajúc z celkovej dĺžky napadnutého konania, zistených priet'ahov, neefektívneho a nesústreďeného postupu mestského súdu vo veci sťažovateľky dospel k záveru, že v posudzovanej veci bolo porušené základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (bod 1 výroku nálezu).

20. Na základe zistenia, že postupom mestského súdu v napadnutom konaní došlo k porušeniu označeného základného práva sťažovateľky a označená vec nebola v čase rozhodovania ústavného súdu o ústavnej sťažnosti sťažovateľky právoplatne skončená, ústavný súd podľa čl. 127 ods. 2 ústavy aj napriek skutočnosti, že v súčasnosti je konanie prerušené, vyslovil príkaz, aby mestský

súd po odpadnutí prekážky svojho postupu konal v napadnutom konaní bez zbytočných prietahov (bod 2 výroku nálezu).

IV.

Primerané finančné zadost'učinenie

21. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie s'ťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

22. S'ťažovateľka v ústavnej s'ťažnosti žiadala o priznanie primeraného finančného zadost'učinenia 62 000 eur, čo odôvodnila pretrvávajúcim stavom právnej neistoty vplývajúcim na jej psychiku, z toho rezultujúcimi útrapami a stratou dôvery v súdnu ochranu, ktorú považuje za faktické poskytovanie ochrany jednej zo strán sporu.

23. Cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Pri určení primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných ESĽP, ktorý spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

24. Vzhľadom na doterajšiu dĺžku konania vedeného mestským (predtým okresným, pozn.) súdom, ako aj na zistenú nečinnosť, berúc do úvahy predmet napadnutého konania, ako aj všetky okolnosti daného prípadu, ústavný súd považoval priznanie sumy 20 000 eur pre s'ťažovateľku za primerané finančné zadost'učinenie (bod 3 výroku nálezu).

V.

Trovy konania

25. Ústavný súd, vychádzajúc z § 1 ods. 3 a § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov, priznal podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde s'ťažovateľke náhradu trov konania z dôvodu trov právneho zastúpenia, a to za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2023 (príprava a prevzatie veci, písomné vyhotovenie ústavnej s'ťažnosti, podanie vo veci samej) v hodnote po 208,67 eur vrátane troch režijných paušálov v hodnote po 12,52 eur. Za úkon vyjadrenie k stanovisku mestského súdu doručené 5. januára 2024 ústavný súd odmenu nepriznal, keďže neobsahovalo žiadne nové skutočnosti ani argumentáciu, ktorá by mu nebola známa, resp. nevyplývala zo samotného spisu.

26. Uvedené sumy sa zvyšujú o daň z pridanej hodnoty vo výške 20 %, keďže právny zástupca s'ťažovateľky je platiteľom tejto dane. Ústavný súd tak v súhrne priznal náhradu trov konania v sume 530,86 eur (bod 4 výroku nálezu).

27. Priznanú náhradu trov konania je mestský súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. februára 2024

Peter Molnár
predseda senátu